

METODA MARIANNY I CHRISTOPHERA KNILL'ÓW

Podstawowe informacje

Zajęcia prowadzone metodą Marianny i Christophera Knill'ów „Świadomość Ciała, Kontakt i Komunikacja” obejmują cztery programy oraz Program Wprowadzający i Program Specjalny (dla dzieci niepełnosprawnych ruchowo).

Są to zajęcia opierające się na aktywności ruchowej dziecka i terapeuty, połączone ze specjalnie skomponowaną muzyką, która stymuluje, skupia uwagę dziecka i tworzy poczucie przewidywalności sytuacji.

Sesje zajęciowe trwają:

8 minut – Program Wprowadzający

15minut- Program 1 i 2

20 minut - Program 3 i 4

25 minut – Program Specjalny

Główne założenia

Podstawowym założeniem tej metody jest fakt, iż dotyk dla rozwoju człowieka jest niezwykle ważny. „Dotyk i Komunikacja” opiera się na założeniu, że skóra ludzka jest najważniejszym kanałem sensorycznym, zaś doświadczenie dotyku jest pierwszym wrażeniem, jakiego doznajemy i ostatnim, które tracimy. Kontakt fizyczny rodzi się nie tylko z dotyku, powstaje także dzięki ruchowi. Wiele publikacji opisuje korzystny wpływ fizycznego kontaktu i dotyku na rozwój dzieci. Rozwój istoty ludzkiej zależy od zdolności do nabywania, organizowania i wykorzystywania wiedzy o sobie, tym samym również od sposobu, w jaki ludzie zaznajamiają się ze swoim ciałem i uczą się jak go używać. Przez kontakt fizyczny rozwijają się pierwsze ludzkie emocje i nawiązany zostaje kontakt z otaczającym światem. Liczne badania wykazały, że kontakt fizyczny ma ogromny wpływ na rozwój dziecka, jego zdrowie, aktywność i komunikację z otoczeniem, a także pewność siebie i poczucie własnej wartości. Aby komunikacja rozwijała się w sposób prawidłowy, konieczna jest wrażliwość i dostosowanie się obu partnerów do siebie, oraz wzajemna troska i odpowiedzialność za drugą osobę.

Fizyczna bliskość i dotyk są istotą skutecznej pracy z dziećmi i dorosłymi, których komunikacja nie rozwinęła się we wczesnych stadiach.

Cele

Celem nadrzędnym zajęć jest rozwijanie świadomości i wrażliwości dzieci na wzajemne kontakty, sygnały i reakcje. Proponowane przez Knill'ów programy, stanowią ramy, w których rozwija się kontakt społeczny i ruch, a równocześnie są formą zabawy. Dają podstawy rozwoju i rozumienia języka ciała. Dzieci nabywają wiedzę o sobie i stosują ją w praktyce. Ćwiczenia pozwalają na rozwijanie świadomości własnego ciała oraz pozwalają na coraz lepszą kontrolę nad ruchami, co ułatwia komunikację z otoczeniem.

Dla kogo

Programy mogą być skutecznie stosowane w pracy z dziećmi, młodzieżą i dorosłymi o różnych poziomach rozwoju intelektualnego i z różnymi rodzajami niesprawności fizycznej.

Programy Aktywności Knill'ów mogą być stosowane jako metoda:

- przywracająca doznania zmysłowe trenowane w życiu płodowym, służące poznaniu własnego ciała i umożliwiające kontakt z otoczeniem

- pobudzająca dzieci głębiej upośledzone do aktywności i współdziałania
- aktywizująca dzieci z mózgowym porażeniem dziecięcym
- diagnostyczna i usprawniająca w terapii dzieci nieharmonijnie rozwijających się z trudnościami w nauce
- porządkująca zachowanie dzieci niedostosowanych społecznie

W swym podejściu, popartym wieloletnimi doświadczeniami w pracy terapeutycznej z dziećmi, młodzieżą i dorosłymi o głęboko ograniczonych zdolnościach ekspresji, czy braku kontaktu z otoczeniem, uzasadnił znaczenie użycia dotyku w rozwoju świadomości interpersonalnej, wrażliwości oraz komunikacji. Ch. Knill adresuje swój Program głównie dla dzieci upośledzonych umysłowo, autystycznych, pasywnych i wrogo reagujących na otoczenie, dla osób z defektami sensorycznymi i fizycznymi, ale i dla tych wszystkich małych, zdrowych dzieci.

Aktywności zawarte w każdym programie następują kolejno po sobie i świetnie sprawdzają się w pracy z dziećmi fizycznie upośledzonymi, niesłyszącymi lub niewidomymi oraz z dziećmi, z którymi trudno jest nawiązać kontakt (z cechami autystycznymi lub psychotycznymi).

Programy można stosować w każdym wieku, a ich poziom należy dostosować do poziomu rozwoju intelektualnego oraz rodzaju niepełnosprawności fizycznej.

Stosowanie /Wykorzystanie /Charakterystyka

W zajęciach metodą Knill'ów dziecko wykonuje proste zadania ruchowe. Ważną i nieodłączną częścią składową sesji jest muzyka, specjalnie skomponowana dla potrzeb opisywanej metody. Stanowi ona obudowę wspierającą zajęcia z dziećmi. Towarzyszy wykonywanym czynnościom przez cały czas trwania zajęć. Muzyka zwiększa i stymuluje uwagę dziecka, kieruje nią i motywuje do określonej aktywności. Dziecko słysząc ją domyśla się, co może się teraz zdarzyć i jakie ruchy należy w danym momencie wykonać, podpowiada, jaki będzie kolejny wykonany przez nie ruch. Wszystkim ruchom dziecka towarzyszy opracowany przez muzykoterapeutów specjalny akompaniament muzyczny (bardzo prosta linia melodyczna i łatwy do odtworzenia rytm), który jest wspomagany głosem osoby prowadzącej (lektor podający kolejne polecenia), śpiewem, rytmicznym mówieniem dostosowanym do wykonywanych czynności. Wszystko to podwyższa uwagę dziecka i koncentruje na wybranych aktywnościach. Dziecko wsłuchujące się w ton sygnaturki, powtarzany na początku i na końcu każdego programu, jest uprzedzane o tym, że jakaś czynność zakończyła się i może oczekiwać, co nastąpi za chwilę, rozpoznaje więc znane sytuacje, a po jakimś czasie uczy się łączyć je z określoną aktywnością.

Komercyjna muzyka nie jest w tym przypadku użyteczna, bowiem zwykle jest zbyt skomplikowana i wymaga umiejętności słuchania. Taki rodzaj dźwięków może raczej zaburzać uwagę niż skłaniać do jakiegokolwiek aktywności. Linia melodyczna proponowana przez Knill'ów opiera się na przekonaniu, że słuchający potrafi nadać porządek dźwiękom, które słyszy i będzie zdolny do rozpoznania ich jako znaczącego akompaniamentu towarzyszącego specyficznej aktywności.

Używane w programie tematy muzyczne odzwierciedlają rytm i mowę dostosowaną do czynności, której towarzyszą. Każdemu ćwiczeniu odpowiada inny akompaniament, co sprzyja nauce przewidywania tego, co będzie działo się za chwilę, zwiększając tym samym poczucie bezpieczeństwa dziecka. Ćwiczenia są proste, większość z nich dziecko potrafi wykonać samodzielnie, np. klaskanie, głośkanie brzucha, wymachiwanie rękoma.

Programy mogą być stosowane przez każdą osobę, która ma regularny kontakt z dzieckiem. Można je wykonywać codziennie i jeśli to możliwe o tej samej porze

dnia. Regularność zdarzeń pozwala dobrze poznać otoczenie, rozwija zaufanie i antycypację; jest najważniejszą zasadą podczas kontaktu i w sytuacjach, gdy wprowadza się elementy komunikacji. Optymalna długość przerwy pomiędzy sesjami kontaktu powinna być uzależniona od indywidualnych potrzeb partnera. Można włączyć sesję kontaktu jako część codziennego rytuału, np. w przedszkolu, można też prowadzić ją np. dwa razy w tygodniu.

Dzięki Programom Aktywności dzieci lepiej rozumieją relacje pomiędzy sobą i swoim ciałem, a to może uczynić je zdolnymi do odkrycia znaczących powiązań z otoczeniem i wejścia w relacje z innymi ludźmi, a także do manipulowania przedmiotami w sposób celowy, poznawczy, a nie schematyczny i stereotypowy.

Przeprowadzenie sesji kontaktu wymaga pewnej aranżacji miejsca, wyposażenia i sprzętu. Ważny jest wybór miejsca, gdzie dziecko będzie się czuło bezpiecznie i spokojnie. Często taką pobudzającą do inicjatywy atmosferę tworzy bezpieczna, zamknięta przestrzeń, np. określenie granic miejsca (przy pomocy poduszek, materacy). Oświetlenie powinno być ciepłe, intymne, np. lampka nocna. Z pokoju powinny być usunięte zabawki i inne interesujące przedmioty. Pozytywne, dodatkowe aspekty może wprowadzić do sesji stosowanie olejków zapachowych. W wielu przypadkach komunikacja może być osiągnięta dzięki przeprowadzeniu sesji w ciepłej wodzie (kąpiel, basen terapeutyczny lub prysznic). Ważny jest także sprzęt, którego używamy do odtwarzania muzyki. Często dobrym sposobem są takie ustawienia, aby wyraźnie można było odczuwać wibracje.

Każdemu etapowi przyporządkowana jest inna, bardzo wyraźna, radosna linia melodyczna. Rytuał sesji rozpoczyna się już w momencie przygotowań – przyniesienia przyborów i znalezienia odpowiedniego miejsca. Podstawową część inauguruje włączenie magnetofonu i rytualne wykonywanie określonych w danym programie czynności. Pozycja dziecka i forma jego fizycznego kontaktu z terapeutą jest uzależniona od jego woli i możliwości psychofizycznych. Po jakimś czasie dziecko zaczyna bardzo wyraźnie łączyć bodźce słuchowe – melodię – ze schematem rodzajem wykonywanej czynności. Dzięki temu osiąga się nie tylko nawiązanie kontaktu i rozwijanie aktywności, ale również orientację w czasie, umiejętność przewidywania oraz bardzo wyraźny rozwój koordynacji słuchowo – ruchowej; rytmizowanie ruchów w zależności od muzyki.

Podczas realizacji Programów konieczny jest dobry kontakt z dzieckiem. Wymaga to od terapeuty umiejętności dawania fizycznego wsparcia, kontaktu wzrokowego oraz świadomego i aktywnego używania głosu.

Podczas stosowania pierwszych dwóch programów terapeuta pracuje przez cały czas z jednym dzieckiem. Początkowo każde dziecko powinno pracować z tym samym terapeutą. Realizując Program 3, terapeuta może pracować z jednym lub kilkorgiem dzieci w tym samym czasie, w zależności od stopnia ich społecznej świadomości.

Program 4 jest pomyślany jest jako aktywność grupowa.

Propozycje bibliograficzne:

M. Doroszewska, *Pedagogika Specjalna*, Warszawa 1985.

J. Kielin, *Rozwój daje radość*, Gdańsk 2000.

K. Kirejczyk, *Upośledzenie umysłowe- pedagogika*, Warszawa 1981.

Knill M., Knill Ch. *Programy aktywności. Świadomość ciała. Kontakt i komunikacja*. Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno – Pedagogicznej, MEN, Warszawa 1995

Knill Christopher *Dotyk i komunikacja* Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno – Pedagogicznej, MEN, Warszawa 1995

Opracowała: mgr Beata Przybyłowska
Psycholog, oligofrenopeda, tyflopeda